

spoort zoeker

Magazine over het natuurbeleid in Vlaanderen
JAARGANG 8 - LENTE 2014 - WWW.NATUURENBOS.BE

Oranjerie De Vlinder maakt groene dromen waar!

7
Ecowijken:
de stad van
de toekomst

12
**Vlaamse
natuurpracht**
in vogelvlucht

22
Wandelen op
het water in
Bergenmeersen

7 De stad van de toekomst

12 Vlaamse natuurpracht in vogelvlucht

18 Oranjerie De Vlinder maakt groene dromen waar!

26 Verdwijnt de vuursalamander?

28 Ecopedia: de 'missing link' in natuurbeheer

Rubrieken

4/30 Spoorzoeker kort

6 Seizoen in beeld

16 Centerfold

21 Natuurtoppers: de springspin

22 Licht op groen: Bergenmeersen

7

12

18

26

Abonneer je op Spoorzoeker!

Krijg jij *Spoorzoeker* graag elke drie maanden gratis in de bus?

Dat kan! Mail je adresgegevens naar spoorzoeker@vlaanderen.be met vermelding 'Spoorzoeker'.

Volg het Agentschap voor Natuur en Bos online!

www.natuurenbos.be
www.facebook.com/natuurenbos
www.twitter.com/natuurenbos
www.youtube.com/natuurenbos
www.issuu.com/natuurenbos

22

28

Colofon

Spoorzoeker is het magazine van het Agentschap voor Natuur en Bos. Verantwoordelijke uitgever: Marleen Evenepoel, administrateur-generaal van het ANB. **Realisatie:** Pantarein. **Redactieadres:** Koning Albert II-laan 20 bus 8, B-1000 Brussel, tel. 02 553 81 13, spoorzoeker@vlaanderen.be. **Werken mee aan dit nummer:** Patrick en Anita Baetens, Jan Breine, Debby Burssens, Griet Buyse, Karlén Claeys, Johan Cosijn, Michaël De Beukelaer-Dossche, Dominiek Decleyre, Yves Decuyper, Liesbet De Keersmaecker, Wim De Maeyer, Evelien de Munter, Kristof De Smet, Carolien De Wilde, Lily Gora, Veerle Heyens, Filip Hubin, Roseffa Iannicelli, Sirkka Lüdtkke, Wim Massant, Geert Meganck, Erwin Meylemans, Wouter Mortier, Katelijne Norga, Wouter Pattyn, Kathleen Put, Kenneth Taylor, Regine Vanallemeersch, Bernard Van Elegem, Kaat Vanneste, Kris Van Slycke, Marie-Laure Vanwanseele, Tom Vermijlen, Muriel Vervaeke, Anneleen Wachters, An Wouters. **De meningen die derden in dit magazine vertolken, vallen buiten de verantwoordelijkheid van het ANB.**

Lenteboost

De lente draait op volle toeren, en dat geeft ook *Spoorzoeker* een boost! De energie waarmee onze lezers en partners aan tal van groene projecten werken, doet ons tintelen van inspiratie. Samen streven we in Vlaanderen naar mooie en robuuste natuur. Feeëriek wandelen aan het water, koprollen in het speelbos, bescherming tegen overstromingen, zuivere lucht, afkoeling tijdens hete zomers ... Al die bonussen biedt de natuur ons gratis en voor niets.

Een hart tonen voor natuur doet ieder op zijn eigen manier. Zo runnen jongeren met een autismespectrumstoornis sinds kort Oranjerie De Vlinder in het kasteelpark Vordenstein. Op die manier ondersteunen ze het Agentschap voor Natuur en Bos bij het beheer van het park. In Gent werkt men aan een eco-wijk: een duurzame vorm van samenleven in een groene en energiezuinige omgeving. Wetenschappers zoeken naar een middel tegen de dodelijke schimmel die de vuursalamander in onze streken dreigt uit te roeien.

Maar soms is natuur ook gewoon genieten. Kijk maar naar natuurfotograaf Wouter Pattyn: hij zweefde urenlang met een paramotor over het Vlaamse landschap en maakte unieke beeldopnamen voor zijn kijkboek *Natuur vanuit de hemel*. Of hou het eenvoudig en geniet van een wandeling door het overstromingsgebied Bergenmeersen in Oost-Vlaanderen. Het spel van eb en vloed zorgt ervoor dat je hier door zeldzame getijdennatuur wandelt. Een groene toplocatie!

Wil je weten hoe we samen aan een mooier en groener Vlaanderen werken? Neem dan je nieuwe *Spoorzoeker* ter hand en zoek een zonnig leesplekje in de natuur. Veel leesplezier!

Marleen Evenepoel
 Administrateur-generaal
 Agentschap voor Natuur en Bos

Scheldehappening op paasmaandag

Vaar, fiets, wandel, lach en bewonder ... Op paasmaandag 21 april verken je het Scheldeland van Wetteren over Rupelmonde tot in Kruibeke en Boom. Tijdens deze Scheldehappening ontdek je per boot, op de fiets of te voet een brok cultuur, natuur, erfgoed en couleur locale. Het Kortbroek, een nieuw natuurpark in Kruibeke, trakteert wandelaars op een pittoresk waterplaatje met amfibieënpoelen, heerlijk slingerende wandelpaden en een vogelkijkwand. In de infokeet in Kruibeke kom je alles te weten over het Sigmaplan, dat ons beschermt tegen overstromingen én tinnert aan nieuwe natuur.

Tijdens de Scheldehappening zijn alle bezienswaardigheden en geleide wandel- en fietstochten gratis. Op tien locaties geniet je voor 1 of 2 euro van een geleide boottocht. Tickets bestel je telefonisch via 03 711 38 22.

 www.scheldehappening.be

Hoogvliegers

Lieveheersbeestjes zijn letterlijk hoogvliegers. Ze kunnen tot 1100 meter hoog vliegen en snelheden tot 60 kilometer per uur halen. Dat stelden Britse onderzoekers onlangs vast op basis van radargegevens. Een vlucht zou gemiddeld 37 minuten duren, maar er werden ook vluchten gemeten van maar liefst twee uur!

Bij warm weer zouden lieveheersbeestjes nog verder kunnen vliegen. Dat kan verklaren waarom het veelkleurige Aziatische lieveheersbeestje zich zo snel heeft verspreid. Door de klimaatwijziging zou die invasieve soort dus nog meer terrein kunnen winnen.

Antwerpse fortén zijn vleermuizenmagneet

Begin februari telde de Vleermuizenwerkgroep van Natuurpunt maar liefst 2926 vleermuizen in de fortengordel rond Antwerpen. Vooral watervleermuizen, baardvleermuizen, franjestaarten en de zeldzame ingekorven vleermuizen hebben er hun intrek genomen. De Antwerpse fortén zijn voor de diertjes een van de belangrijkste overwinteringsplaatsen van West-Europa.

Dat hoge aantal betekent niet dat het beter gaat met de vleermuizen. Waarschijnlijk vervuilen ze plaatsen die minder geschikt zijn voor een plekje in de fortén. Vleermuizen die er op verkenning gaan, brengen de volgende winter ook hun jong mee: zo stijgt het aantal geveugelde bewoners. Opdat de fortén een goede thuis zouden blijven, is een gericht beheer nodig: genoeg rust, geen verlichting in de paartijd (vanaf augustus) en voldoende luchtvochtigheid.

 www.natuurenbos.be/bataction

Gedetineerden leggen natuurreservaat aan

Een natuurreservaat in de gevangenis: dat is een primeur voor Vlaanderen! Gedetineerden die een opleiding volgen tot arbeider in natuur-, bos- en landschapsbeheer, kunnen nu hun kennis in de praktijk omzetten. Samen zullen ze een terrein van drie hectare omvormen tot natuurreservaat in het Penitentiair Schoolcentrum van Hoogstraten. In die open inrichting bereiden gedetineerden zich voor op hun voorwaardelijke invrijheidsstelling.

De opleiding duurt 33 dagen en krijgt steun van de vzw Strategische Projectenorganisatie Kempen (SPK), Natuurwerk, inverte, het Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) De Kempen en de afdeling Welzijn en Samenleving van de Vlaamse Gemeenschap. Het project ontving daarvoor een subsidie van het Agentschap voor Natuur en Bos in het kader van het project 'Groen in de Stad', van de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) en van de Centrale Dienst van de Regie van de Gevangenisarbeid (CDRGA).

Verkiezingskoorts op Dag van het Park

De Dag van het Park wordt dit jaar voor één keer niet georganiseerd op de laatste zondag van mei. Omdat we die dag naar de stembus moeten, verhuist de Dag van het Park naar zondag 18 mei. Het thema? Verkiezingen!

Ook op de Dag van het Park kun je dit jaar bolletjes kleuren. Vicky Vetplant, Kim Klimop en Benny Beuk strijden om jouw stem en ijveren voor meer groen in de buurt. Op 18 mei kun je in heel Vlaanderen terecht voor een groen avontuur. Zo staan er in Beringen een heuse meiboomdans en muziek van verschillende culturen op het programma. In Kortrijk wordt dan weer het vernieuwde Van Raemdonckpark geopend, met tal van activiteiten voor jong en oud. Kijk op www.dagvanhetpark.be voor de volledige lijst en kies jouw favoriete groene buurtactiviteit!

 Volg de campagne op www.facebook.com/dagvanhetpark!

Natuur en erfgoed worden bondgenoten

Vlaanderen telt tal van locaties waar natuur en erfgoed hand in hand gaan. Denk maar aan alle pittoreske kerken en kastelen omringd door prachtige natuur domeinen. Op die locaties gaan het Agentschap voor Natuur en Bos en erfgoedorganisatie Herita voortaan nauwer samenwerken.

De twee organisaties gaan expertise en ervaringen uitwisselen. Samen willen ze meer kennis opbouwen rond natuur en erfgoed in Vlaanderen. Genieten en beleven staan in die samenwerking centraal. De eerste projecten worden nog dit jaar georganiseerd. Wordt vervolgd!

 www.herita.be

Waar is de spreeuw?

Het gaat niet goed met de spreeuw in Vlaanderen. Nog maar één tuin op zeven krijgt de glanzende zwarte zangvogel op bezoek. Vroeger werd de spreeuw nog in bijna de helft van onze tuinen gespot. Dat blijkt uit tellingen van Het Grote Vogelweekend, jaarlijks georganiseerd door Natuurpunt.

Vooral in steden krijgt de spreeuw het steeds moeilijker. In de provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant en in Brussel haalt hij zelfs de top tien van meest getelde vogels niet meer. De oorzaak van die achteruitgang is nog niet bekend. Wellicht speelt het gebrek aan natuurlijke broedplekken in ons dichtbebouwde landschap een rol.

Je kunt spreeuwen een handje helpen door een nestkastje te plaatsen tegen een hoge fruitboom of een muur. In de winter zet je best keukenafval, brood, zaden, vetbollen en fruit op hun menu. Daarvoor krijg je levendige fluitconcerten in de plaats: spreeuwen zijn meesters in het imiteren van omgevingsgeluiden. Zo kraaien ze probleemloos mee met de haan, of knorren ze als een varken.

 De resultaten van Het Grote Vogelweekend 2014 lees je op www.vogelweekend.be.

Samen op pad

Padden vind je overal in Vlaanderen. Toch moet je al goede ogen hebben om er eentje te spotten onder een struik of steen. Pas als de avond valt, verlaten ze hun schuilplek. Dan zoeken ze een avondmaal van insecten, spinnen, slakken en wormen. Volwassen padden zijn grijs-, geel- of roodbruin met een lichtgekleurde buik. Ze worden tot elf centimeter groot, maar de mannetjes zijn bijna de helft kleiner dan de vrouwtjes.

Na drie tot vier jaar zijn padden klaar om een maatje te zoeken. In het voorjaar trekken ze massaal naar vijvers en poelen om te paren. Dan wordt hun ruwe huid veel zachter. Op weg naar het water dragen veel vrouwtjes één of meerdere kleinere mannetjes op hun rug.

© Vilda - Rolin Verfide

De stad van de toekomst

Ooit al van een ecowijk gehoord? Waar vind je ze? En waar komt het idee vandaan? Is de ecowijk een tijdelijke trend of een blijver? De UGent bracht twintig Europese ecowijken in kaart. Ook Vlaanderen maakt zich klaar voor deze wijken van de toekomst.

Het idee van ecowijken dateert al van de jaren 1960. Toch zijn ze nog niet zo bekend in Vlaanderen. Onderzoekster **Sirka Lüdtkke** van de UGent helpt ons op weg: "Een ecowijk is meer dan het aanleggen van grasperkjes of een rij bomen, energiezuinige gebouwen uit duurzame materialen, doorgedreven isolatie en hernieuwbare energie. Het is een nieuwe levenswijze in een maatschappij waarin de samenstelling van gezinnen verandert, er steeds meer singles zijn en nieuwe woonvormen zoals kangoerewoningen worden uitgetest."

Autovrije straten

Wat moeten we ons voorstellen bij zo'n ecowijk? Krijgt koning auto nog een plek? "In de stadswijken van de toekomst wordt de auto verbannen naar een cluster van parkeerplaatsen aan de rand van de wijk", vertelt **Veerle Heyens** van het Agentschap voor Natuur en Bos. "De straten zijn er autovrij of autoluw. Autodelen is er de regel, niet de uitzondering. Ook ruimtelijk gezien heeft dat voordelen. Neem nu het voormalige terrein van de Gemeentewaterleidingen (GWL) in Amsterdam, dat in 1997 werd omgebouwd als eerste duurzame wijk van Nederland. Omdat daar slechts een kleine honderd parkeerplaatsen werden aangelegd aan de rand van het terrein, werd heel wat ruimte gewonnen voor woon- en leeffuncties."

"In een ecowijk wordt gewoond en gewerkt, je vindt er buurtwinkels, ontspanningsmogelijkheden en zelfs scholen of een heuse boerderij. Bewoners delen er wasplaatsen, een boomgaard, logeerkamers ... Een gemeenschappelijke eetzaal kan dienen als vergaderzaal of repetitieruimte voor een jonge toneelgroep. En na de schooluren wordt het schoolplein een buurtspeelplein. Ecowijken combineren al die functies en verkleinen zo de leefruimte die we nodig hebben."

Qua sfeer en design kunnen ecowijken heel verschillend zijn. "Soms borduurt een ecowijk bijvoorbeeld voort op het industriële verleden van een site, zoals de geplande Tondelier in Gent. Sommige ecowijken stralen opvallend veel warmte uit. Västra Hamnen in Malmö (Zweden) is daar een treffend voorbeeld van", aldus Veerle Heyens.

In de lift

Hoe ontstaan ecowijken? "Elke wijk die we onderzochten, vertelt haar eigen, unieke verhaal", zegt Sirka Lüdtkke. "Zo ontstond het GWL-terrein in hartje Amsterdam uit de dynamiek van de krakersbeweging in de jaren 1990 en later ook de milieuactivisten. Die ecowijk is

intussen erg geliefd bij kroostrijke gezinnen die nog steeds heel actief bij het project betrokken zijn."

"Eén zaak is zeker: ecowijken zijn geen tijdelijke trend, maar een smaakmaker voor de steden van de toekomst, ook in Vlaanderen. Sinds de jaren 1990 zit ecologisch bouwen en wonen ook bij ons in de lift. De klimaatproblematiek maakt duurzame stedenbouw noodzakelijk. Het bewustzijn groeit om anders met grondstoffen om te gaan. Vlaanderen wil bovendien zuinig omgaan met ruimte en zoekt naar oplossingen van verweving en meervoudig ruimtegebruik. Ecowijken spelen helemaal in op die trend."

Groen verdient meer waardering

De studie van de UGent leidde tot twee belangrijke conclusies. Ten eerste: groen is essentieel in het dagelijkse leven van een ecowijk. Groen maakt een wijk aantrekkelijker, verhoogt de waarde van de huizen, vermindert de kans op wateroverlast, maakt mensen gezonder en weerbaarder, bevordert de sociale contacten, lokt meer dieren en planten, doet het stedelijke hitte-effect dalen en vervult nog tal van andere functies.

Daartegenover staat dat groen vaak niet de aandacht krijgt die het verdient bij bouwprojecten, zelfs bij de bouw van ecowijken. Sirka Lüdtkke: "Bij bouwprojecten legt men eerst de wegen aan, dan de huizen met privétuin en -oprit, en nadien vult men de resterende stukken of restuimtes op met groen. Ecowijken gooien die werkwijze door elkaar en geven groen én participatie een volwaardige plaats van bij de planfase. Zo zou het toch moeten zijn. In de praktijk houdt men meestal wel rekening met energiezuinig bouwen, waterbesparen, de maatregelen, afvalbeheer, mobiliteit en participatie, maar wordt groen nog te vaak stiefmoederlijk behandeld."

Omslag

Hoe staat het met de ecowijken in Vlaanderen? "Er staan veel mooie initiatieven op stapel. Maar het is nog zoeken naar sterke, tot de verbeelding sprekende voorbeelden", zegt Veerle Heyens. "Je vindt die inspirerende ecowijken wel in Nederland, Duitsland, de Scandinavische landen en in mindere mate in Engeland en Frankrijk. Onze buurlanden scoren ook beter op inspraak, participatie en verantwoordelijkheidszin. Daar kunnen we in Vlaanderen zeker nog iets van leren. Bij ons worden openbare ruimtes nog bijna exclusief door de overheid beheerd, zelden of nooit door buurtbewoners. Die mentale omslag moeten we bij ons nog maken. Misschien kan deze studie daarbij helpen", besluit Veerle Heyens.

www.natuurenbos.be/investeeringroen

Ecowijken: de studie

In juni 2012 startte de UGent een studie over ecowijken, in opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos. "Het project liep één jaar en bestond uit twee grote luiken", vertelt Sirka Lüdtkke. "In het eerste luik stelden we een definitie en omschrijving op van een ecowijk, met ontwerpprincipes die inzicht geven in hoe een ecowijk functioneert. We spraken met veel experts bij overheden, de privésector, studiebureaus, enkele burgers tot auteurs van boeken rond ecowijken. We inventariseerden en analyseerden daarna de knelpunten en opportuniteiten van ecowijken."

"Het tweede luik bundelt twintig inspirerende voorbeelden van ecowijken in binnen- en buitenland, op basis van een reeks criteria waaraan volgens ons een ecowijk moet voldoen. We hebben ons hiervoor vooral gebaseerd op een uitgebreide literatuurstudie. Daarbij hebben we naast de aandacht voor de rol van groen in ecowijken de relatie gelegd met onder meer mobiliteit, groenonderhoud, waterhuishouding, biodiversiteit, constructiematerialen en energiezuinig of passief bouwen."

i De volledige studie lees je op www.groenindestad.be.

Enkele ecowijken in vogelvlucht

-
- 1 De **Clementwijk** in **Sint-Niklaas** speelt een voortrekkersrol in Vlaanderen (gepland project). Dankzij de aanstelling van een studie bureau als kwaliteitsbewaker worden de vooropgestelde ambities behaald. Het terrein telt 28,4 hectare, met een park van 4 hectare en 600 woningen, waaronder enkele kangoeroewoningen. Er komt een open school, wasserette, moestuin, boomgaard, bloementuin, gemeenschappelijke parking en collectieve afvalcontainers.
 - 2 Met het project **Tondelier** wil **Gent** de Gasmetersite omvormen tot een klimaatneutrale nieuwbouwwijk (gepland project). De historisch waardevolle gebouwen, de Gashouders en de Nieuwe Molens, zijn onderdeel van een toekomstig park. Op slechts 7 hectare komen 528 woningen, waarvan een groot deel passiefwoningen, sociale woningen en budgetwoningen met elk een privé terras. Je vindt er binnenkort kantoren, een crèche, jeugdcentrum en horeca. De wijk is uitgerust met een collectief warmtesysteem.
 - 3 De **Vloei** in **Ieper** moet aantonen dat duurzaam bouwen niet noodzakelijk meer kost (gepland project).
 - 4 De oude industriële site rond de **Vaartkom** in **Leuven** maakt deel uit van een ambitieus stadsontwikkelingsproject dat de voordelen van een grootstad (uitstraling, nabijheid van diensten, creatief ...) combineert met de voordelen van een provincie stad (overzichtelijk, veilig ...) (deels gerealiseerd project).
 - 5 De Nederlandse wijk **EVA-Lanxmeer** in **Culemborg** toont hoe bewoners een sleutelrol kunnen spelen bij de uitbouw van een duurzame leefomgeving. De woongroep het Kwarteel is opdrachtgever voor 24 appartementen en gemeenschapsruimtes (gerealiseerd project). Je vindt er in totaal 240 huur- en koop huizen, bedrijven, kantoren, scholen, een zwembad, senioren huis en een ecologische stadsboerderij. De bewoners kiezen zelf of ze het gemeenschappelijke groen onderhouden of een hovenier inschakelen. De wijk is uitgerust met een warmtenet en zou zelfvoorzienend kunnen zijn voor gas, water, elektriciteit en riolering.
 - 6 Het **GWL-terrein** in hartje **Amsterdam** transformeerde van een verloederd stadsdeel naar een sociale ecowijk (gerealiseerd project).
 - 7 De oude legerkazerne in het Duitse **Freiburg** werd omgevormd tot de pionierswijk **Vauban** (gerealiseerd project). Daar werkten de burgers via bouwgroepen hun kavel uit, samen met een architect. Naast winkels, kinderopvang, scholen en een studentenhuis zijn er groene lobben tussen de bouwblokken die voor afkoeling zorgen tijdens hete zomers. Maar één op de tien inwoners heeft een wagen; de wijk is optimaal verbonden met het centrum via het openbaar vervoer. Een ondergrondse biogascentrale produceert met gft- en toetafval gas voor de keukens.
 - 8 **Französisches Viertel** op het voormalige Duitse legerterrein in **Tübingen** (gerealiseerd project) is gebouwd volgens het lobbenstad-concept, waarbij dichtbebouwde stadsdelen van elkaar gescheiden worden door blauw-groene elementen. Ruimte voor wonen en werken was een vereiste voor de ontwerpers van de nieuwe wijk.
 - 9 **Perrache Saint-Blandine** als deel van een complex en grootschalig stadsontwikkelingsproject in **Lyon** is de eerste Franse wijk met een WWF-label (deels gerealiseerd project).
 - 10 De negentiende-eeuwse wijk **Vesterbro** aan de rand van **Kopenhagen** (Denemarken) werd via het Urban Renewal Centre op een participatieve manier door de overheid ontwikkeld (gerealiseerd project). Nu vind je er veel kleine appartementen, een stadsboerderij, een informatiecentrum voor ecologisch onderzoek en volkstuinen. Het is vandaag erg geliefd en hip!
 - 11 Het ecologische woondorp **Hammarby Sjöstad** nabij **Stockholm** (Zweden) werd ontwikkeld voor de Olympische Spelen van 2004, hoewel Stockholm die uiteindelijk niet mocht organiseren (gerealiseerd project). De ecowijk omvat een lange houten kade langs de waterrand, sportfaciliteiten, wetlands, ecoducten, lanen en groene corridors als schakels naar een aangrenzend natuurgebied.
 - 12 De langetermijnambitie van het compacte woongebied **Eco-Viikki** nabij **Helsinki** (Finland) is een zelfvoorzienende groene buitenwijk die economisch rendabel is (gerealiseerd project). Het concept van lobbenstad met groene vingers die beschermen tegen water en wind, wordt hier succesvol toegepast.

Vlaamse natuurpracht in vogelvlucht

Twee jaar lang zweefde natuurfotograaf Wouter Pattyn boven Vlaanderen, fototoestel in de aanslag. Zo stelde hij scherp op onze mooiste natuurgebieden. Het resultaat: het adembenemende kijkboek *Natuur vanuit de hemel*. Een passionele blik op groen in vogelperspectief!

Natuur vanuit de hemel. De mooiste natuurgebieden van Vlaanderen, zo luidt de volledige titel van het nieuwe fotoboek van Wouter Pattyn. Hij is al bijna twintig jaar natuur- en landschapsfotograaf. Met een rugzak vol fotomateriaal trekt hij door natuurgebieden in heel Europa. Op zijn conto: natuurfotoboeken als *The Image of Nature* en *Adembenemend België, verrassende natuur*. Maar sinds enkele jaren broedde hij op een nieuw project: de natuur in Vlaanderen in beeld brengen vanuit de lucht.

"In opdracht van het Regionaal Landschap Noord-Hageland fotografeerde ik ooit de Demervallei vanuit een helikopter", zegt **Wouter Pattyn** enthousiast. "Een unieke ervaring! Sindsdien is het idee om een fotoboek over natuurgebieden vanuit de lucht te maken nooit meer uit mijn gedachten verdwenen."

Shortlist

Maar hoe begin je aan zo'n ambitieus project? "In 2012 ben ik met mijn ideeën naar het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) en Natuurpunt gestapt", vertelt Wouter Pattyn. "Zij zagen wel iets in mijn verhaal. Al snel wilden de partners mee in het project stappen, niet alleen financieel, maar ook inhoudelijk. Op basis van mijn ervaring had ik een lange lijst met natuurgebieden gemaakt die we in beeld konden brengen."

"Voor die selectie waren de visuele aspecten het belangrijkste. Grote bossen kwamen bijvoorbeeld nauwelijks in aanmerking, omdat die vanuit de lucht minder gevarieerde beelden opleveren. Gebieden die vaak van uiterlijk veranderen door bijvoorbeeld bloei en getijden, of plaatsen met karakteristieke landschapspatronen en -structuren kregen de voorkeur. Samen met het ANB, de VLM en Natuurpunt hebben we uiteindelijk een shortlist van natuurgebieden opgesteld, verspreid over alle Vlaamse provincies."

Vanop 300 meter

De Vlaamse natuur in beeld brengen vanuit de lucht is geen sinecure. Maar het project van Wouter Pattyn was niet alleen daarom uniek. Het doel was geen registratiebeelden te maken van elk natuurgebied, maar wel een verzameling foto's waarbij de kijker dieper moet graven en zelf moet ontdekken waar hij nu precies naar kijkt.

Bovendien maakte Wouter Pattyn zijn fotoreportages niet vanuit een klassieke helikopter of klein vliegtuig, maar wel met een paramotor. "Vanuit zo'n open toestel ben je enorm flexibel en kun je perfect inspelen op de grillen van de natuur. Ook kun je zo het volledige landschap in één oogopslag overschouwen, de mooiste plekken eruit pikken en veel beter omgaan met de spelling van het

licht. Als landschapsfotograaf moet je één worden met het landschap; pas dan ontstaan leuke ideeën. En dat is niet anders vanuit de lucht."

"Maar ik moet toegeven: werken vanop 300 meter hoogte vanuit een paramotor is verre van evident. Zelfs bij rustig weer kan het er daarboven woelig aan toegegaan. Meestal zat ik vooraan met twee camera's om mijn nek, één met teelens, één met breedhoek. In de lucht vliegt alles letterlijk en figuurlijk aan je neus voorbij. Je moet het landschap dus vliegensvlug 'lezen'. De grootste uitdaging was om al vliegend en schokkend toch scherpe beelden te maken. Terwijl je op de grond met je statief en draadontspanner rustig kunt werken, word je in de lucht heen en weer geslingerd. Combineer dat met de flauwe lichtomstandigheden 's morgens vroeg en 's avonds laat en de kans op onscherpe beelden vergroot sterk. We moesten dan ook vaak omkeren om de beeldopnames over te doen, tot het goed zat."

Toppiloten

Af en toe was het ook schrikken voor Wouter Pattyn. "Bijvoorbeeld toen de thermiek veroorzaakt door de koeltorens van de kerncentrale van Doel ons plots uit evenwicht bracht. Of de knettergekke rodeovlucht over de Kalmthoutse Heide. Op zulke momenten sta je liever met beide voeten op de

Vallei van de Grote Nete

© Wouter Pattyn | Naturalight.be

grond ... Gelukkig kon ik twee jaar lang meevliegen met de beste piloten van het land. Jean-Paul, Benny, Stefan en Jo zijn bovendien zeer volhardend. Zij stonden steeds klaar om op de meest onmogelijke uren de lucht in te gaan om de mooiste beelden te schieten. Via Facebook deelden we onze ervaringen soms, ook met filmpjes."

Voor zijn boek had Wouter Pattyn meer dan vijftig vliegreizen nodig. "Elke vlucht werd tot in de puntjes voorbereid. Wet- telijk en administratief moesten we alles in orde brengen. Maar ook de boeren, boswachters en andere belangheb- benden moesten we contacteren. En dan was er natuurlijk nog de natuur zelf. We moesten het juiste vliegtijdstip kiezen voor elk gebied. In het Zwin bijvoorbeeld laat de natuur zich van haar beste kant zien bij laagtij en als lamsoren of zee- kralen de zwinvlakte paars en rood kleu- ren. Die pracht moet je inblikken tussen augustus en oktober, als de planten in bloei staan."

Speelbal

"Alles moest op het juiste moment samenvallen: weinig wind, mooi och-

tendlicht, geen wolken, laagtij, en als het even kon ook nog frissgroene lente- kleuren en een bloeiend landschap. We hebben ons al te vaak voor niets ver- plaatst. Vooral het uitzonderlijk slechte voorjaar speelde ons parten en gooide onze planning danig in de war."

"Als er mooi weer was voorspeld, trok ik met mijn busje een dag op voorhand naar het natuurgebied. Als 's anderen- daags het weer inderdaad goed zat, belde ik meteen de piloot van dienst om me op te pikken. Maar het weer was vaak onvoorspelbaar en kon snel veranderen. Voor één bepaalde vlucht ben ik wel vijf keer op- en afgereden naar de Kalmthoutse Heide, voordat we konden opstijgen. De heide staat slechts een drietal weken per jaar in bloei. Door het wisselvallige weer hebben we de beelden van de Kalmthoutse Heide dan ook pas in de zomer van 2013 kunnen maken, in plaats van in 2012."

Ook de beelden van de Zeeschelde bij laagtij hebben het boek maar op het nippertje gehaald. "Slechts één à twee keer per maand is er laagtij op de Zee- schelde en liggen de zoetwaterschorren bloot. Dan moet alles meezitten: windstil,

geen wolken en een optimale lichtinval. Ik ben vaak de speelbal geweest van Moeder Natuur. Maar tegen de dead- line van het boek pasten alle puzzelstuk- ken mooi in elkaar."

Favorieten van de fotograaf

De foto's van de Zeeschelde staan in Wouters top vijf, misschien ook omdat het maken ervan zo ontzettend veel moeite heeft gekost. Maar de fotograaf koestert nog andere kiekjes. "Dankzij de getijdenwerking is de kuststreek adem- benemend mooi. Vlieg elke week over hetzelfde gebied en je krijgt telkens een totaal andere foto, met nieuwe kleuren en patronen. Ook vliegen boven de nieuwe natuurinrichtingsprojecten in de Antwerpse haven leverde fantas- tische beelden op, met onder meer het aanpalende Verdrongen Land van Saeftinghe."

Wouter Pattyn raakte vanuit de lucht nog meer gefascineerd door de Vlaam- se natuur. "Die is ongelooflijk gevarieerd. Ik fotografeer al een hele tijd, overal in Europa, maar die momenten in de lucht boven Vlaanderen zal ik nooit vergeten. Toch had ik vaak een dubbel gevoel: enerzijds had ik een adembenemend uitzicht op onze natuur, maar anderzijds zag ik duidelijk dat Vlaanderen eigenlijk één grote stad is. Laat ons die groene restjes maar met zorg behandelen ... Hopelijk raakt mijn kijkboek vele mensen en doet het hen even stilstaan bij de pracht van onze Vlaamse natuur, een stukje erfgoed om te koesteren!"

i www.naturalight.be
www.facebook.com/natuurvanuitde- hemel
www.facebook.com/naturalight- naturephotography

Handige wandelgids

Wouter Pattyn vertaalde zijn reis boven de Vlaamse natuurgebieden niet alleen in een prachtig kijkboek. Hij maakte ook een handige natuur- gids die natuurliefhebbers meeneemt naar de allermooiste plekjes van België. In het praktische pocketboek *Adembenemend België, verrassende natuur* stippelt hij vijftien wandelingen voor je uit, eentje voor elk natuur- reservaat.

i *Natuur vanuit de hemel en Adembenemend België, verrassende natuur* vind je bij Uitgeverij Lannoo voor respectievelijk 49,99 euro en 19,99 euro.

Westhoek

© Wouter Pattyn | Naturalight.be

Klaprozen pas in bloei
zo intens rood
dat de kleur vloeibaar lijkt
niet houdbaar binnen
bloemvormen
zoals geluksgevoel
uitbarstend soms
buiten mogelijkheden

Dick Hillenius

Oranjerie De Vlinder maakt groene dromen waar!

"Je droom waarmaken én een job vinden voor je dochter met autismespectrumstoornis, dat is fantastisch." Patrick en Anita Baetens openden begin februari Oranjerie De Vlinder in Schoten. De vzw van het nieuwe eethuis kreeg de naam Lunchroom Steffie, naar hun dochter. Opmerkelijk: het zijn jongeren met een mentale beperking en autismespectrumstoornis die er de dienst uitmaken. "Als ze goed begeleid worden, zijn ze tot heel wat in staat. En dat willen we hier bewijzen."

Oranjerie De Vlinder vind je in het Park Vordenstein, een groene oase van zo'n 110 hectare met talrijke zeldzame bomen. Het kasteelpark is eigendom van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), maar de oranjerie wordt sinds kort als lunchroom uitgebaat door **Patrick en Anita Baetens** én hun dochter. **Steffie** is negentien en heeft autisme. In de Oranjerie zorgt ze voor de gasten.

Ze ziet haar nieuwe job helemaal zitten. "Ik werk hier vijf à zes dagen per week. Het is hier vaak heel druk. Maar ik kan goed tegen de stress, zelfs beter dan mijn moeder (*lacht*). Want die vergeet weleens een bestelling."

Samen in de keuken

In december 2012, toen ze net achttien was geworden, besloot Steffie een job te zoeken. "De school was niets voor mij. Ik ben een harde werker en wilde zo snel mogelijk aan de slag. Ik zocht een job in een dagcentrum of een centrum voor begeleid werken. Maar we moesten minstens vijf jaar wachten op een vrije werkplaats door de lange wachtlijst. Dan ben ik bijna met pensioen voordat ik een job heb (*lacht*). Een grote ontgoocheling."

Maar mama Anita bleef niet bij de pakken zitten. "Via een ex-collega die lid is van de Vriendenkring Vordenstein, hoorden we dat het ANB de oranjerie in het park in concessie wilde geven. De oranjerie is sinds jaren de onthaalpoort tot het Park Vordenstein. Het is erg geliefd bij rustzoekers met een hart voor de natuur, zoals Steffie. Ze is vrijwilligster in een vogelopvangcentrum. Ik zag het idee van een lunchroom meteen helemaal voor mij: samen met mijn man en dochter in de keuken en achter de toeg. Een droom werd werkelijkheid."

Aanstekelijk

Patrick en Anita Baetens wonnen de Bizz Buzz Award 2012 van het Agentschap Ondernemen. Daardoor kregen ze professionele ondersteuning bij het opstellen van hun businessplan. Ze namen contact op met het ANB en dienden het businessplan in. "We waren meteen te vinden voor hun idee", zegt **Marleen Evenepoel**, administrateur-generaal van het ANB. "We willen de bezoekers van onze natuur iets extra aanbieden via de concessies in onze gebouwen én een maatschappelijke meerwaarde bieden waar dat kan. In het Park Vordenstein staat rust boven alles. Er was nood aan een goed onthaal in het park, in de vorm van een kleinschalig eetcafé. De voorstellen van Patrick en Anita pasten perfect in die visie."

Maar ook het maatschappelijke belang van het project was doorslaggevend bij de toewijzing van de concessie. "Patrick en Anita zetten deze zaak niet alleen voor zichzelf en hun dochter op", vertelt Marleen Evenepoel. "Ze doen dat ook vanuit een maatschappelijke bewogenheid. Intussen werken in de lunchroom al verschillende jongeren met een mentale beperking. Ik heb veel respect voor Patrick en Anita. Velen hadden al lang afgehaakt, want een horecazaak opstarten is geen makkelijke opdracht. Maar het enthousiasme van de familie Baetens werkt zo aanstekelijk dat ze een hele buurt inspireren. Ga maar eens kijken: de lunchroom zit altijd gezellig vol."

Sociale knipoog

De vzw Lunchroom Steffie is een sociaal geëngageerd project. Ook de menukaart is er één met een sociale knipoog. Naast Oxfam-producten vind je er bijvoorbeeld ook Think-Pinkwater. De opbrengst van de verkoop gaat naar de nationale borstkankercampagne. Voor het onderhoud van het park zelf schakelt het ANB de sociale werkplaats Levanto in.

Onder grote belangstelling opende Lunchroom Steffie op 1 februari officieel de deuren. Zelfs het Eén-programma *Iedereen beroemd* wilde de opening niet missen. "Zo'n overrompeling hadden we echt niet verwacht", vertelt

Patrick trots. "Dankzij de hulp van heel wat vrienden is het een groot succes geworden. Mijn voormalige werkgever gaf ons tafels en stoelen; de mensen van de beschutte werkplaats Kunnig timmerden de toog in elkaar. En de kunstenaars van vzw Rotonde in Brassaart en Katrinahof vrolijkten de eetzaal en zelfs de tuin op met mooie, moderne kunst via vzw De Markgrave. Het ANB heeft de laatste maanden veel onderhoudswerken uitgevoerd aan de oranjerie, zodat we in een opgefrist pand konden intrekken. Een betere start hadden we niet kunnen dromen."

Broeden op ideeën

Het team van Oranjerie De Vlinder blaakt van energie en hun geestdrift is onbeperkt. "Via de vzw Rotonde en

andere diensten 'begeleid werk', andere kanalen of rechtstreeks bieden we jongeren met een beperking een stageplaats in de horeca", zegt Anita. "Nu zijn Karen, Anthony, Nick, Astrid en onze Steffie hier aan het werk. Het is fantastisch hen hier zo bezig te zien. Samen broeden we ook op nieuwe ideeën. Zo willen we samenwerken met verenigingen in de buurt, in de zaal willen we nog een kast met natuur- en kookboeken plaatsen en binnenkort doen we ook een gooi naar de prijs voor 'het mooiste terras van Vlaanderen'. We vervelen ons hier geen minuut!"

www.oranjeriedevlinder.be
www.natuurenbos.be/oranjerie
www.natuurenbos.be/vordenstein

© Elisabeth Verwaest

© ANB

Investeerders gezocht!

Naast parken en natuurgebieden heeft het ANB ook heel wat unieke gebouwen in beheer: van boswachterswoningen, erfgoed-kastelen, koetshuizen tot een oranjerie. Veel van die gebouwen zijn niet langer nodig voor het eigen natuur- en bosbeheer. Het ANB wil die gebouwen een waardevolle en maatschappelijk relevante invulling geven. Daarom is het ANB enkele jaren geleden gestart met een zoektocht naar concessiehouders. Vandaag tref je in die gebouwen onthaalpoorten, fietsverhuurcentra, streek-productenwinkels, vakantiehuizen, kantoren ... en zelfs een zorgcentrum.

Het ANB zoekt onder meer investeerders voor het modernistische gebouw boven op de Rodenberg van de Kosmos in Westouter. Het unieke gebouw geeft een schitterend uitzicht op het natuurgebied en het recreatieve landschapspark, dat op 29 juni officieel wordt geopend.

Ook voor de site Groenendaal, de Vlaamse onthaalpoort tot het Zoniënwoud, zoekt het ANB een investeerder en uitbater. Dat prachtige domein omvat het beroemde kasteel, het Bosmuseum Jan van Ruusbroec, pittoreske boswachterswoningen en prachtige natuur.

www.natuurenbos.be/vastgoed

De springspin: olympische verspringer

Springspinnen hebben hun naam niet gestolen. Ze kunnen dertig tot honderd keer hun eigen lichaamslengte ver springen. Om dat te evenaren als gewone stervelingen zouden we met één sprong een voetbalveld moeten overbruggen.

Springspinnen zijn kleine beestjes van 2 tot 16 millimeter lang. Toch springen sommige soorten meer dan 30 centimeter ver. Springspinnen zijn tuk op de zon en jagen meestal overdag. Ze weven geen web, maar besluipen hun prooi en bespringen die dan.

Die sprong wordt heel goed berekend, waardoor een prooi nauwelijks de kans

heeft om te ontsnappen. Om zo'n accurate berekening te kunnen maken hebben springspinnen vier ogen aan de voorkant van hun kop. De twee middelste ogen zijn uiterst scherpe teleden met een heel kleine beeldhoek. De buitenste ogen hebben deels overlappende beeldhoeken van zo'n 60 graden. Daarmee kunnen de spinnetjes vormen, bewegingen en afstan-

den inschatten. De vier ogen samen leveren erg nauwkeurige beelden op. Daarmee hebben deze olympische verspringers het best ontwikkelde gezichtsvermogen van alle spinnen.

Wandelen op het water in het overstromingsgebied Bergenmeersen

©Vlida - Yves Adams

Onlangs spotte een voorbijganger de uiterst zeldzame zwarte ibis in Bergenmeersen. Ook zagen wandelaars een broedpaar tureluren en een nest van de kleine plevier, op een boogscheut van het wandelpad aan de Brugstraat. Open en bloot lagen de eieren daar. Vogelliefhebbers vreesden dat wandelaars of eksters het nest zouden beschadigen, en maakten daarom dagelijks een ommetje. Twee jongen vlogen uiteindelijk uit.

In april en mei houden doortrekkende vogels halt in Bergenmeersen. Dan spot je er strandlopers, lepelaars, ooievaars en de grote zilverreiger. Zelfs een sneeuwgorst streek hier al neer.

Sinterklaasstorm

Het natuurgebied Bergenmeersen telt 42 hectare en is het eerste van zes deelprojecten van het Sigmaproject Cluster Kalkense Meersen. Dat project maakt deel uit van het Sigmaplan, een grootscheepse operatie om Vlaanderen te beschermen tegen overstromingen en de authentieke natuur langs de Schelde en haar zijrivieren te herstellen.

Michaël De Beukelaer-Dossche van Waterwegen & Zeekanaal NV (W&Z) licht toe: "De stormvloedrampen van 1953 en 1976 zijn een zwarte vlek in de geschiedenis van de Lage Landen. Het Sigmaplan van 1977 moest ons enkel tegen watersnood beschermen, maar ondertussen ontpopte dat plan zich tot een slim toekomstproject. Dat speelt in op meerdere vraagstukken: niet alleen veiligheid, maar ook de natuur wordt onder handen genomen."

"Het overstromingsgebied Bergenmeersen trad in december 2013 succesvol in werking toen de 'sinterklaasstorm' over Vlaanderen raasde. Die combinatie van springtij en een zware noordwesters storm op zee richtte toen gelukkig geen ravage aan. En dat dankzij overstromingsgebieden, zoals Bergenmeersen, die extreem hoge waterstanden op de Schelde bufferen." Bij zware stormen stroomt het Scheldewater het overstromingsgebied binnen over de overlooppdijk. Zo treedt Bergenmeersen in werking als waterbuffer totdat het peil van de Schelde weer gezakt is. Dat noemen we een gecontroleerd overstromingsgebied (GOG).

Het Oost-Vlaamse Wichelen herbergt sinds kort een schat aan Europese topnatuur. Die ontstaat dankzij het Scheldewater dat dagelijks op het ritme van eb en vloed in en uit een unieke sluis in het natuurgebied Bergenmeersen stroomt. Zelfs een zwarte ibis streek hier neer! Maar in Bergenmeersen ontdek je nog veel meer. Zo beschermt het gebied de omgeving ook tegen overstromingen. Een fonkelnieuw leerpad langs het water en een educatieve infokeet leren je er alles over.

Vanop het vlonderpad ontdek je de unieke getijdennatuur in Bergenmeersen.

Wereldprimeur

Ook als het niet stormt, stroomt er dagelijks, op het ritme van het getij, Scheldewater in en uit Bergenmeersen. Dat levert uiterst zeldzame getijden-natuur op, een prachtig landschap van zoetwaterslikken en -schorren dat uniek is in Europa.

Maar hoe controleer je het in- en uitstromende water? "Dat doet de unieke sluis, een primeur voor Vlaanderen. Nergens anders ter wereld vind je een sluis die de in- en uitwatering in één constructie combineert. Die combi-sluis bootst de natuurlijke getijdenwerking veel beter na", legt **Dominiek Decleire** van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) uit. De sluis heeft vele voordelen. "Ze is goedkoper, verstoort het mooie uitzicht niet, creëert een ecologische trekpleister met unieke getijden-natuur, en laat de vissen zwemmen zonder hindernissen."

Bij hoogtij loopt het gebied deels onder water, bij laagtij stroomt het water weer weg. Die cyclus duurt ongeveer twaalf uur. Als Bergenmeersen die getijdenwerking nabootst om getijdennatuur

te creëren, spreken we van een gereduceerd getijdengebied (GGG). De combinatie van de veiligheids- en natuurfunctie maakt van het gebied een gecontroleerd overstromingsgebied met gereduceerd getij (GOG-GGG).

Waterwereld

Jan Breine van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) gunt ons een blik in de wondere waterwereld. "In mei vorig jaar zat hier nauwelijks vis. Er waren toen enkel wat voorntjes, zo'n 150 stekelbaarzen – de pionierssoort bij uitstek – en exoten zoals de wolhandkrab, de blauwbandgrondel en de Aziatische gibel. Slechts enkele maanden later, in september, telden we via fuiken en elektrische visvangst al zeventien vissoorten! Bij de elektrische vangst verdoven we de vissen in het water, zodat we ze kunnen tellen en wegen. Daarna worden alle gevangen vissen opnieuw uitgezet."

Vandaag leven hier onder meer de winde en brakwatergrondel, die hoge eisen stellen aan de waterkwaliteit. "Zeebaars hadden we al helemaal niet verwacht, maar die komt hier uitge-

breid steurgarnalen ronselen. Ook de baars, bot, karper, paling en spiering hebben de weg naar Bergenmeersen gevonden."

Schatten onder de grond

Een andere blikvanger: Bergenmeersen is rijk aan archeologische vindplaatsen die teruggaan tot in de prehistorie. "Wellicht kennen we slechts het topje van de ijsberg", vertelt **Erwin Meylemans** van het Agentschap Onroerend Erfgoed. In twee zones deden archeologen alvast opmerkelijke vondsten: vuurstenen werktuigen uit de vroege prehistorie. De oudste dateren vermoedelijk van ongeveer 10.000 voor Christus (de vroege middensteentijd). Aardewerk en sporen van grachten en paalkuilen verraden dat hier ook in de ijzertijd en de Romeinse periode mensen leefden.

De opvallendste vondst? "De opgravingen bevestigen het bestaan van een 'motte'. Die kasteelsite wordt in meerdere historische bronnen vermeld, maar tastbaar bewijs ontbrak. De structuren van het bouwwerk zijn jammer genoeg niet bewaard gebleven. Blokken natuursteen, aardewerkscherven, baksteen, eikenhouten balken, sporen van slachtafval en vooral de brede gracht met brugconstructie uit de zestiende of zeventiende eeuw zijn stille getuigen."

Wilgenvloedbossen

Door de eeuwen heen onderging Bergenmeersen een stevige transformatie. Zo liep hier ooit een rivier van honderd meter breed, met in het zuidoosten een schiereiland. In de vroege middeleeuwen was Wichelen een belangrijk handelscentrum en in de zeventiende eeuw kampte het met zware overstromingen. Een eeuw later werd Bergenmeersen ingepolderd. Een laatste markante verandering is het rechtstrekken van de Schelde op het einde van de

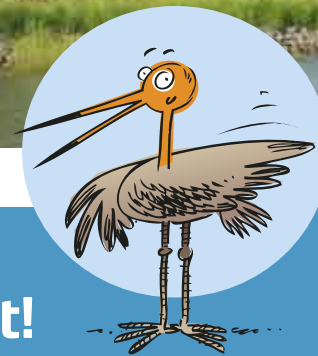
negentiende eeuw, waarbij de oostelijke meanderbocht werd afgesneden. Door al die aanpassingen ontstonden weilanden met hier en daar een knotwilg. Die maken nu weer plaats voor de oorspronkelijke zoetwaterslikken en -schorren.

Dominiek Decleire: "Bergenmeersen zal zich ontwikkelen tot een wilgenvloedbos van dertig hectare en een slikareaal van tien hectare, waarin krekens en geulen meanderen. In de rietkragen en wilgenvloedbossen zullen de blauwborst en de kwak zich straks weer helemaal thuis voelen. Op de slikken zullen eenden en steltlopers een feestmaal vinden en krekens en plas-sen worden de nieuwe kraamkamers voor vissen. Die biotoop is wellicht een toekomstig paradijs voor de bever en kleine waterspitsmuis – een uitstekende zwemmer die visjes en ongewervelden uit het water haalt. Het gebied trad in werking in het voorjaar van 2013, maar we staan nu al versteld van de nieuwe natuur en onverwachte bezoekers."

Vlonderpad

"Onze gemeente was van bij de eerste plannen nauw betrokken bij de ontwikkeling van Bergenmeersen. W&Z en het ANB gingen respectvol om met onze opmerkingen. Vooral de ontsluiting met het brede vlonderpad is een echte attractie geworden in onze gemeente. We nodigen iedereen graag uit om Bergenmeersen van dichtbij te bezichtigen", getuigen **Kenneth Taylor**, burgemeester van Wichelen, en **Kristof De Smet**, schepen van Leefmilieu. Ook **Geert Meganck**, een vaste bezoeker van het gebied, vertelt: "Mijn kinderen van zeven en vijftien jaar komen hier heel graag wandelen. Ze zijn vooral verzoet op het vlonderpad. Voor hen is het alsof ze op het water lopen, dat vinden ze fascinerend."

i Meer info lees je op www.sigmaplan.be. Daar vind je ook een link naar het projectboek Bergenmeersen.

Bezoek de infokeet!

Zin om Bergenmeersen te verkennen? Surf dan naar natuurenbos.routeyou.com en download de prachtige wandelroute van drie kilometer 'op het ritme van eb en vloed'.

Een gloednieuw leerp pad van zo'n anderhalve kilometer nodigt je uit voor een duik in de wondere wereld van de Schelde en de Sigmaprojecten. Langs het leerp pad ontdek je via infoborden de werking van het overstromingsgebied, de archeologische vondsten en de unieke getijdennatuur. In- en uitwateringssluizen, muggenruggen en vismigratie hebben binnenkort geen geheimen meer.

Aan de overkant in de Grote Kouterstraat in Uitbergen vind je de infokeet: die dompelt je onder in het unieke landschap. Via leuke doe-activiteiten, zoals overstromingen nabootsen en archeologische schatten opgraven in een voelbak, kom je er alles over te weten. De infokeet kun je enkel op afspraak bezoeken. Neem hiervoor contact op met keetwachster Sandra Van de Walle via sandravandewalle@outlook.com of 09 360 28 03.

© Elisabeth Verwaest

Via het kenniswiel van de infokeet krijg je op een ludieke manier een bom informatie over het Sigmaproject Cluster Kalkense Meersen.

Verdwijnt de vuursalamander?

De vuursalamander is bij onze noorderburen zo goed als uitgestorven. De boosdoener: een dodelijke schimmel die zopas werd ontdekt. Die agressieve schimmel rukt nu ook op richting Vlaanderen en dook al op in Eupen. Tijd voor actie!

Met zijn exotische kleurenpalet zou je de vuursalamander niet direct in onze streek verwachten. Toch voelen die zwarte diertjes met gele strepen of vlekken zich hier thuis. Je vindt ze vooral in Oost-Vlaanderen, de Vlaamse Ardennen en Vlaams-Brabant. De poelen van de Makegemse bossen zijn heuse hot-spots voor de vuursalamander en goed voor een fors aandeel van alle Vlaamse voortplantingsplaatsen.

Salamander-killer

Maar de vuursalamander heeft het zwaar te verduren. Sinds 2010 leggen steeds meer vuursalamanders het loodje in Nederlands Limburg. De oorzaak bleef lang één groot mysterie. Totdat onderzoekers van de Universiteit Gent een nog niet eerder beschreven schimmel ontdekten bij de dode dieren. De onderzoekers werkten daarvoor samen met de Nederlandse vrijwilligersorganisatie RAVON, de Vrije Universiteit Brussel en het Imperial College London.

"Het gaat om de uiterst agressieve schimmel *batrachochytrium salamandrivorans* (vertaald: die salamanders eet)", weet **Muriel Vervaeke** van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB). "De schimmel vreet de huid van de salamanders als het ware weg. Zodra een dier besmet is, sterft het binnen de veertien dagen. In Nederland roeide de schimmel al bijna de hele populatie uit."

Opdat de vuursalamander bij onze noorderburen niet in het wild zou uitster-

ven, werden de beestjes gevangen en in quarantaine geplaatst in de Bio-Security Level 2 van de UGent. "Zij kregen ondertussen een nieuwe thuis in Nederlandse dierentuinen. Via kweekprogramma's moet de populatie opnieuw uitbreiden."

Dood vrouwtje

Moeten de vuursalamanders ook in ons land vrezen voor hun hachje? Op kerstavond trof men het eerste Belgische slachtoffer van de schimmel aan in de buurt van Eupen. Het vrouwtje werd door wandelaars binnengebracht bij het onderzoeksteam van de UGent.

Muriel Vervaeke: "We weten niet hoe die schimmel in Eupen is beland. Voorlopig zijn er geen andere gevallen van besmetting. De schimmel is waarschijnlijk niet dodelijk voor andere salamandersoorten, kikkers of padden. We nemen dit probleem wel heel ernstig, want het voortbestaan van amfibieën is wereldwijd bedreigd door infecties als chytridiomycose en ranavirose."

Rake klappen

"Twee gevaarlijke infectieziekten spelen daarbij een sleutelrol. Ranavirose wordt veroorzaakt door ranavirussen en chytridiomycose door de schimmel *batrachochytrium*. Volgens de International Union for Conservation of Nature (IUCN) leidt die schimmel tot de meest ernstige infectieziekte ooit bij vele amfibiesoorten. Tientallen soorten verdwenen al

van onze planeet. Vooral in Australië en Noord-, Centraal- en Zuid-Amerika kreeg de biodiversiteit rake klappen. Tot nog toe bleef het grootste deel van Europa gespaard."

Opmars stoppen

Kan iets of iemand die schimmel stoppen? Het ANB neemt alvast preventieve maatregelen. "Dit najaar starten we met een risicoanalyse en surveillance van ranavirose en chytridiomycose bij amfibieën in Vlaanderen. We willen de impact van die infecties in Vlaanderen kennen en de nodige preventie- en controlemechanismen ontwikkelen, zodat we de opmars van de schimmel kunnen afremmen en hopelijk stoppen. Daarvoor kijken we ook naar de rest van de wereld, want wildedierenziekten stoppen niet aan de landsgrenzen."

Het onderzoek moet de *missing links* wegwerken: hoe verspreidt de nieuwe schimmel zich en hoe snel? Hoe gevaarlijk is de schimmel voor andere amfibiesoorten? Welke soorten zijn dragers en dus mogelijke verspreiders? Dat onderzoek is voor het ANB een eerste in zijn soort. "We delen infecties op in drie groepen: ziekten die een risico inhouden voor de volksgezondheid, de landbouw en het natuurbehoud. Het onderzoek naar amfibieschimmels is de eerste studie die zich richt op natuurbehoud."

i www.natuurenbos.be/wildedierenziekten

In Nederland roeide de agressieve schimmel al bijna de hele populatie vuursalamanders uit.

© Bernard Van Esbeken

Ecopedia: de 'missing link' in natuurbeheer

Hoe lok ik de groene specht naar mijn grasland? Wanneer moet ik maaien? En hoe scherp ik een kettingzaag? Via de handige website Ecopedia vind je nu het antwoord op al jouw prangende vragen. Met één muisklik bekijk je informatieve filmpjes, natuurfiches, maaischema's en veel meer.

De digitale wereld is altijd en overal aanwezig. En toch stelt die soms teleur. Heb jij ook al eens uren op het internet gesu(rl)t op zoek naar een duidelijk antwoord op 'welke grassen trekken vlinders aan?' De gloednieuwe website Ecopedia van inverde maakt komaf met die vergeefse zoektochten.

Zoekrobot

Ecopedia geeft klare antwoorden op tal van praktische vragen rond natuur-, groen- en bosbeheer. Zo legt expert Rollin Verlinde in een filmpje uit hoe je graslanden het best beheert en meer vlinders lokt. Het zijn immers kieskeurige beestjes voor zowel hun partner als de planten waarop ze eitjes leggen. Het antwoord: maak voldoende schuilplaats voor poppen met korte en lange grassen, struwelen, ruigtes ... En zet niet alleen in op rolklaver, maar ook op bramen, distels en koninginnenkruid.

"Via de zoekrobot op de website vind je snel een antwoord. Wil je weten welk beheer de aardbeivlinder vergt? Of welke vlinders en andere insecten op brandnetels leven? In vijf minuten heb je de oplossing", vertelt **Wim Massant** van inverde. Je leert er ook of je mag maaien of beter extensief laat begrazen. Voor graslandvlinders bijvoorbeeld creëer je een ideale biotoop met weinig vee.

Kennis zonder grenzen

Misschien heb je al eerder van Ecopedia gehoord? "Vroeger was het een digitale encyclopedie van beheerterminologie. Maar Ecopedia onderging een grondige metamorfose. We willen die kennisdatabank uitbouwen tot de referentie voor private bos-eigenaars, landbouwers, steden en gemeenten, boswachters, natuurverenigingen ..." Tot nu toe was er geen website die alle kennis bundelt. Maar die is meer dan welkom. "Steeds meer mensen krijgen te maken met het beleid van Natura 2000. Maar als

de Vlaamse overheid wil dat je meer loofbomen in je bos zet, hoe begin je daaraan? Hoe leg je een bosrand aan? Dat zijn thema's waarover we ons dit jaar buigen."

"We doorspekken de databank stelselmatig met nieuwe informatie. Je vindt er nu al alles over graslandbeheer, en dit jaar werken we aan bosbeheer. Ook de boeken *Europees beschermde natuur in Vlaanderen* en *Biologische waarderingskaart* werden gedigitaliseerd. We vullen de website op termijn aan met informatie over het beheer van heide, moerassen, beken, rivieren en kustnatuur."

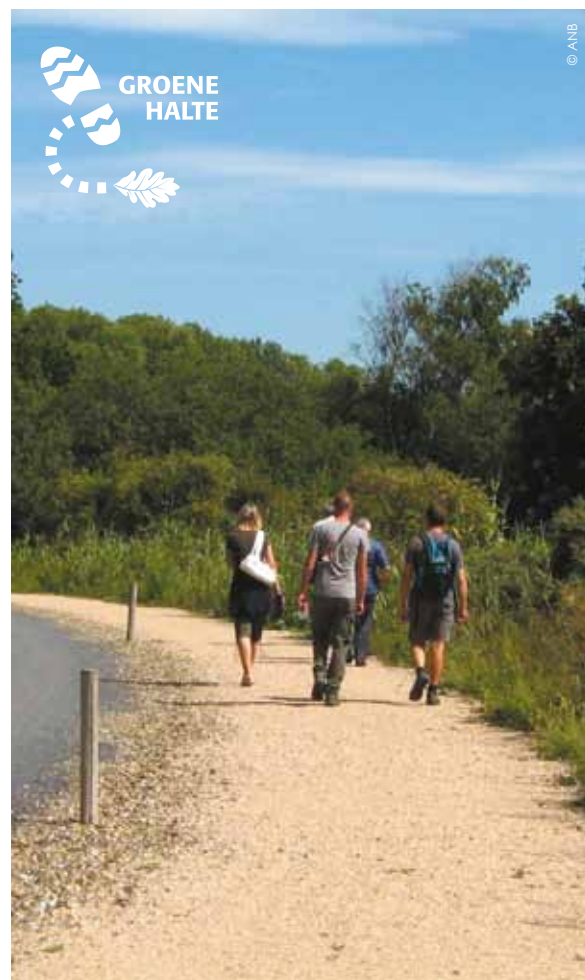
"Maar een groot deel van de kennis zit ook bij anderen. Daarom werkt inverde samen met het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO). We willen zoveel mogelijk partners bij ons platform betrekken: de Vlaamse Landmaatschappij (VLM), universiteiten en hogescholen, Natuurpunt, onze noorderburen ... Maar ook een boscigenaar moet zijn kennis kunnen delen, bijvoorbeeld via een filmpje waarin hij of zij de *best practices* deelt."

Online kettinzagen

De website bulkt van praktijkkennis, natuurfoto's, filmpjes en handige tools zoals een quiz en een bomenwijzer. "We willen via Ecopedia ook *blended learning* stimuleren: je studeert een deel van de cursus online, terwijl het andere deel van de opleiding in een klaslokaal of op het terrein gebeurt. Zo leer je nu al via de website hoe je veilig werkt met een kettingzaag." Welke praktijkproef moet je afleggen om een Europees kettinzaagcertificaat (ECC) te behalen? In zeven korte filmpjes kom je er alles over te weten. Vergeet vooral niet om die eerste tand te markeren als je de ketting scherpt. Succes!

www.ecopedia.be

© ANB

Groene Halte⁺ loodst blinden en slechtzienden door Zwinduinen

Vlaanderen telt zo'n veertig 'Groene Haltes', die je naar de prachtigste plekjes voeren. Het idee is eenvoudig: een Groene Haltewandeling begint en eindigt aan een station, bus- of tramhalte. Maar nu is er ook de Groene Halte⁺! Het grootste deel van die wandelroute kunnen zowel blinden en slechtzienden als rolstoelgebruikers zelfstandig afleggen. Die eerste Groene Halte⁺ neemt je mee door de Zwinduinen en -polders, een natuurreservaat van zo'n 220 hectare in de buurt van het Zwin. De nieuwe Groene Halte⁺-wandelroute kwam er met steun van het Agentschap voor Natuur en Bos, TreinTramBus, Westtoer en Blindenzorg Licht en Liefde.

De audiogids, gpx-track en grootletterversie van de brochure over de wandelroute download je gratis via www.groenehalte.be/Wandelroutes/WV_zwinduinen.html.

www.natuurenbos.be/zwinduinen

GEZOCHT: 7 miljard bijen

Bijen zitten in zwaar weer: één op de vier honingbijen overleefde vorig jaar de winter niet. Maar liefst de helft van de wilde bijen is met uitsterven bedreigd. Een internationale groep wetenschappers onderzocht voor het eerst niet alleen de ontwikkeling van de bijenstand, maar ook de nood aan bestuiving. Zij berekenden dat er in Europa zeven miljard bijen te weinig zijn om alle gewassen te bestuiven.

Wereldwijd zou drie vierde van de voedselgewassen bestuiving nodig hebben voor een goede oogst. Tussen 2005 en 2010 is de nood aan bestuiving echter vijf keer sneller gestegen dan het aantal bijen. Een oorzaak ligt bij de explosieve groei van oliehoudende gewassen. Europa wil de klimaatverandering te lijf gaan met biobrandstoffen, waardoor de vraag naar onder meer koolzaad en soja is gestegen. Voor bijen valt er dus steeds meer te bestuiven.

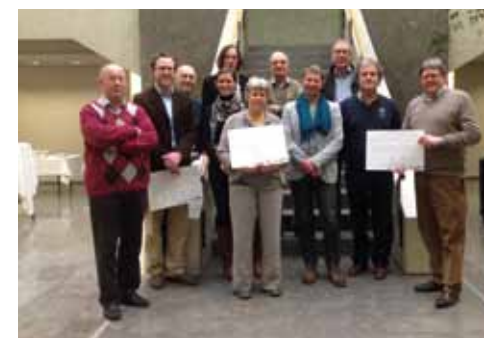

Groenbeheer zonder pesticiden

Geen enkele Vlaamse stad of gemeente mag tegen eind 2014 nog pesticiden gebruiken voor haar straten- en groenbeheer. Zo bepaalt het decreet Reductie van Bestrijdingsmiddelen (RBM). Welke alternatieven mogen dan wel? Dat ontdek je tijdens de opleidingen van Inverde!

Arbeiders en ploegbazen leren tijdens een opleiding van twee dagen waarom ze geen pesticiden meer mogen gebruiken. Ze maken ook kennis met milieuvriendelijke methodes voor kruidbeheer in groenzones en op verhardingen. Ook bezoeken de cursisten terreinen in hun eigen gemeente of in de buurt. Milieu- en groenambtenaren en medewerkers van technische diensten kunnen een meer theoretische opleiding volgen van één, twee of drie dagen. Daarbij leren ze ook meer over het vergroenen van begraafplaatsen.

www.inverde.be

Samen voor meer en betere natuur

Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) gaat nauwer samenwerken met de Vlaamse provincies. Nieuwe engagementsverklaringen moeten de biodiversiteit in Vlaanderen opkrikken. In Limburg werden de handtekeningen alvast gezet.

Op 27 februari ondertekenden de provincie Limburg, het ANB, de Limburgse Bosgroepen en de Regionale Landschappen een engagementsverklaring. Door nauwer samen te werken willen ze de Limburgse steden, gemeenten en privé-eigenaars ondersteunen in hun acties om de biodiversiteit te vergroten. De partners zullen samen op het terrein natuurprojecten uitvoeren, soortbeschermingsplannen opstellen en educatieve projecten realiseren. Ook in de andere Vlaamse provincies sluit het ANB samenwerkingsovereenkomsten met de lokale partners.

Ben jij Bobby?

Hou jij je hond aan de leiband tijdens het wandelen? Super! Dan krijg jij binnenkort misschien een Bobby-sleutelhanger. Met die actie belooft het Agentschap voor Natuur en Bos de baasjes: gewapend met een sleutelhanger en een infobrochure spreken boswachters hondenliefhebbers aan om hun huisdier aan te lijnen. Dat is immers verplicht in Vlaamse natuurgebieden.

Mag jouw hond dan nooit eens ravotten? Natuurlijk wel! Vlaanderen telt heel wat hondenloosloopzones. Onlangs werd er nog eenje geopend aan de Jacht in Heverlee-bos. Een lijst van alle zones vind je op www.natuurenbos.be/hondenzones. Vergeet niet: ook al is jouw hond een braaf dier, sommige wandelaars, fietsers en wilde dieren hebben schrik van de beestjes.

Ecosysteemdiensten onder de loep

In het nieuwe boek *Ecosystem Services: Global Issues, Local Practices* bekijken 85 wetenschappers uit verschillende landen en disciplines hoe tal van ecosystemen met onze maatschappij verweven zijn. Ecosysteemdiensten zijn diensten die de natuur ons levert, zoals drinkwater, gewassen die op akkers groeien, bossen om in te wandelen ... Het boek toont ons dat we zorg moeten dragen voor de ecosystemen in onze omgeving, omdat we ervan afhankelijk zijn. Een *must have* voor onderzoekers en beleidsmakers!

Het boek kwam er op initiatief van Belgium Ecosystem Services (BEES), een informeel en open netwerk dat onderzoekers, middenveld en beleidsmakers rond ecosysteemdiensten verenigt. Zo wil BEES een effectieve invulling stimuleren van het concept 'ecosysteemdiensten' in onderzoek en praktijk.

Ook het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) draagt zijn steentje bij op het vlak van ecosysteemdiensten. In 2010 filterden bossen in eigen beheer 3000 tot 6000 ton fijn stof uit de lucht. 190.000 m³ hout werd geoogst voor de houtindustrie. De moerassen slaan jaarlijks maar liefst 12 miljoen ton CO₂ op en temperen zo de klimaatwijziging. Ook op het vlak van waterwinning, toerisme, bescherming tegen overstromingen ... is de natuur die het ANB beheert, van groot belang.

www.store.elsevier.com of www.standaardboekhandel.be.

www.beescommunity.be

STEM OP BENNY BEUK

4DE PLAATS PARKLIJST

DAG VAN **HET PARK** 18 MEI 2014

Ontdek wat de natuur voor jou doet
op www.dagvanhetpark.be